

Poruchy hlasu

Lucie Dvořáková, Romana Kosová, Kateřina Bílá, Eva Pavlačová,
Michaela Peterková, Jana Viktorinová, Pavla Knetlová

Hlas

„zvukový prostředek lidské komunikace“

= zvuk vznikající průchodem hrtanového tónu vzniklého na hlasivkách rezonančními dutinami nad hrtanem (násadní trubicí)

- ❖ nositel řečových informací a signálů, ale obsahuje i mimoslovní informace (nálady, emoce, psychické rozpoložení)
- ❖ Fonace = děj, během něhož se tvoří tento zvuk
- vydechování vzduchu a přerušování výdechového proudu vzduchu kmitáním hlasivek

Hlas

- ❖ Foniatrie = lékařský obor, zabývající se hlasem a jeho poruchami
- ❖ Prevence hlasových poruch hlasovou výchovou pod vedením pedagogů
- ❖ Je vhodné, aby byl logoped informován o hlasové poruše svého pacienta

Vlastnosti hlasu

ZÁKLADNÍ (FYZIKÁLNÍ)

- ❖ Výška hlasu
- ❖ Síla (intenzita)
- ❖ Barva
- ❖ Rozsah
- ❖ Hlasové pole

FUNKČNÍ (FYZIOLOGICKÉ)

- ❖ Hlasové začátky
- ❖ Přejímové jevy
- ❖ Hlasové rejstříky
- ❖ Fonační doba

Vlastnosti hlasu

- ❖ Výška = určena hlavně velikostí hlasivek (kratší/vyšší; Hz)
- ❖ Síla = závisí na výdechovém proudu vzduchu, na rozkmitání hlasivek a na velikosti rezonančních dutin (dB)
- ❖ Barva = dána individuálním utvářením mluvních orgánů a všech rezonančních prostor artikulačního ústrojí a také proměnami těchto prostor
- ❖ Rozsah = rozpětí hlasu od nejnižšího tónu k nejvyššímu (rozsah frekvenční) a od nejslabšího k nejsilnějšímu (rozsah intenzivní)

Vlastnosti hlasu

- v Hlasové pole = zanesení hodnot frekvence hlasu (Hz) do grafu na osu x a hodnot intenzity hlasu (dB) na osu y
- ❖ Hlasové začátky = způsob jak začíná samotný děj fonace (měkký, tvrdý)
- ❖ Hlasové rejstříky = řada tónů lidského hlasu vytvořených určitým druhem vibrací hlasivek
- ❖ Fonační doba = „čas, během kterého dokáže jedinec po jednom nádechu fonovat bez přerušení tón“

Symptomy - funkční poruchy hlasu

Dysfonie - hlas zastřený, zhrublý, přeskakující, chraptivý, dyšný

Afonie - hlas se ztrácí úplně, pouze šepot

Dysodie - omezení rozsahu, výšek, změna barvy hlasu

Hyperkinetická dysfonie - chrapot různého stupně

Symptomy – psychogenní poruchy hlasu

- ❖ **Spastická dysfonie** - tlačný, sevřený hlas, který má v mluvnici projev charakter staccato a připomíná koktání
- v **Phonasthenia** - slabý, nebo rychle unavitelný hlas, snížení dynamického a/i frekvenčního rozsahu
- v **Dysphonia hysterica** - od zvýšené hlasové únavnosti až po projevy spastické dystonie, množství dalších somatických příznaků
- v **Vox fistulosa persistent** - hlas setrvává v nepřiměřeně vysoké poloze, blízké poloze chlapeckého hlasu
- v **Mutatio prolongata** - přeskokování hlasu ještě po 18. roku

Etiologie I

- v každém věku
- multifaktoriální

Příčiny (Kerekrétiová, 2003):

- ❖ **Vnitřní** (vrozená asymetrie hrtanu, chabost hrtanového svalstva) ■
- ❖ **Vnější** (nesprávná hlasová technika, záněty alergie, nevhodné pracovní a životní prostředí - vlhkost, prach, exhaláty) ■
- ❖ **Orgánové** (záněty, poranění a nádory dýchacích cest, onemocnění štítné žlázy, poruchy inervace hrtanu, hormonální onemocnění)
- ❖ **Funkční** (hyperkinetická dysfonie - přemáhání hlasového orgánu, psychogenně podmíněné funkční poruchy – dispozice + prostředí + psychické vlivy) ■
- ❖ **Psychogenní** (psychogenní dysfonie a afonie, spastická dysfonie, fonastenie) ■

Etiologie II

- funkční poruchy

Příčiny (Sovák, 1981): funkční: █

❖ **Dysfonie** = funkční porucha mluvního hlasu

❖ **Dysodie** = funkční porucha zpěvního hlasu

❖ **Afonie** = úplná ztráta hlasu

Diagnostika

- Komplexní a multioborová

Kerekrétiová zaměřuje diagnostiku na:

- Dýchání, fonace, rezonance, sledování klinických symptomů a dýchání, zjišťování anamnestických údajů a rizikových faktorů
- Záznamový arch k vyšetření poruch hlasu, dotazník k diagnostice poruch hlasu, pozorování...

Terapie

- Provádí ji hlavně foniatr
- **Symptomatická** - zaměřena na eliminaci symptomů
- **Etiologická** – zaměřena na eliminaci příčin poruchy

Všeobecné principy:

1. Princip přirozené tendence návratu ke zdravému hlasu
2. Princip zpětné vazby
3. Princip komplexnosti
4. Princip individuálního přístupu

Terapie

- **Přímá**
 - Zaměřuje se na fonaci, respiraci, rezonanci
 - Metoda zívání/vzdech, manipulace s hrtanem, alternativní poloha jazyka, vyrážecí cvičení atd. → produkce zdravého hlasu
- **Nepřímá**
 - Hlasová hygiena, stress management, hlasový odpočinek, trénink sluchu, eliminace zneužívání hlasu → odstranění nepřímých faktorů, které negativně ovlivňují zdraví hlasu
- Identifikace chybné hlasové techniky → náprava pomocí přímých a nepřímých technik

Hlasová hygiena

- soubor zásad péče o hlas
- vychází ze znalostí anatomie a fyziologie hlasového ústrojí
- odvíjí se od celkové hygieny organismu a také hygieny duševní

Zásady hlasové hygieny

- mluvit ve větrané místnosti
- nepřepínat hlas, nepřekřikovat se, šetřit hlasivky (zejména při nachlazení, chrapotu, v období mutace)
- nepřepínat hlasovou výšku
- nepoužívat příliš tvrdé hlasové začátky
- neodkašlávat naprázdno
- nezdržovat se v zakouřeném či prašném prostředí
- nepřetěžovat dětský hlas na hodinách zpěvu
- hlas používat v přiměřené síle

Zdroje

- ❖ ŠLAPÁK, Ivo, Dalibor JANEČEK a Lukáš LAVIČKA. *Základy otorinolaryngologie a foniatry pro studenty speciální pedagogiky* [online]. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2009 [cit. 2022-11-18]. Elportál. Dostupné z: <http://is.muni.cz/elportal/?id=834938>. ISSN 1802-128X.
- ❖ KLENKOVÁ, Jiřina. *Logopedie: narušení komunikační schopnosti, logopedická prevence, logopedická intervence v ČR, příklady z praxe*. Praha: Grada, 2006. Pedagogika. ISBN 80-247-1110-9. Dostupné také z: <https://www.bookport.cz/kniha/logopedie-7774/>
- ❖ Sapienza, C. M., & Hoffman Ruddy, B. (2018). *Voice Disorders: Vol. Third edition*. Plural Publishing, Inc.
- ❖ LECHTA, Viktor a Jana KŘÍŽOVÁ. *Terapie narušené komunikační schopnosti / Viktor Lechta a kolektiv ; [ze slovenského originálu ... přeložila Jana Křížová]*. 2005. ISBN 8071789615.

Zdroje

- ❖ BŘESKÁ, Hana. *Poruchy hlasu z pohledu hlasových profesionálů* [online]. Brno, 2019 [cit. 2022-11-19]. Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/gfmgf/>. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Barbora CHLEBORADOVÁ.
- ❖ HRNÍČKOVÁ, Kamila. *Prevence hlasových poruch u začínajících učitelů*. 2018. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, Katedra speciální pedagogiky. Vedoucí práce Klenková, Jiřina.
- ❖ BERANOVÁ, Z. *Učíme se správně mluvit. Logopedické hrátky*. Praha: Grada Publishing, 2002. ISBN 80-247-0257-6.